

Vreemd vertrouwd

Bieke Vandekerckhove

Er is iets paradoxaals aan verlangen, merk ik. Dit besepte ik weer eens toen ik het boekje *Mijn dinsdagen met Morrie* van Mitch Albom las. Het boekje gaat over de gesprekken die de auteur had met een man in diens laatste levensjaar. Een professor die hem in zijn studentenjaren enorm geraakt had. Hij was jaren later in een programma op de televisie. Hij leed aan een dodelijke ziekte. Zijn dagen waren geteld. Al zappend krijgt Mitch dit te horen, en hij besluit zijn vroegere professor op te zoeken. Het klikt net als vroeger, en ze spreken af dat Mitch elke dinsdag op bezoek zal komen.

Tijdens één van die gesprekken zegt de zieke Morrie hoe hij geraakt is door de bloemen op de vensterbank en de wind die door het open raam waait. Hij is van kop tot teen verlamd en kan zijn bed niet meer uit. Mitch vraagt hem wat hij zou doen als hij 24 uur lang opnieuw normaal zou kunnen functioneren. Mitch is verbaasd dat Morrie hele gewone dingen opnoemt, zoals in het park gaan wandelen en een etentje met vrienden organiseren. Ik niet. Ik herken wat de doodzieke Morrie beweegt. Oog in oog met de broosheid van het leven, krijgen alledaagse dingen een ongelooflijke glans. Je beseft het buitengewone van het gewone. Alles wordt een wonder. Het wordt dierbaar, misschien omdat je het dreigt te verliezen en je je bewust wordt van het unieke en de kostbaarheid ervan.

Wat is het leven toch raar. Paradoxaler kan het niet. Mensen in de fleur van hun leven worstelen vaak met het feit dat dingen hun glans verliezen. Ze moeten het steeds verder zoeken om nog iets van dat gevoel van betovering te ervaren: in verre reizen, spectaculaire dingen, enz. Mensen die de kracht uit hun lichaam voelen wegvloeien, herontdekken soms onverwacht, dwars door de nacht en de pijn heen, het leven in al zijn betovering. Oog in oog met hun sterfelijkheid ontwaren ze de diepe, onuitsprekelijke glans waarvan alles doordrongen is... de simpelste dingen... de wind die zachtjes in het raam speelt, een bloem die roerloos op de vensterbank staat. Leven-dood. Zo hard, zo schoon...

Wat is verlangen? Waarom bloeit het? Waarom verschrompelt het? Ik weet het niet. Ik begrijp er niets van. Bij mij is het er soms. Op andere momenten kan ik er niet bij. Verlangen is niet maakbaar, denk ik. Je kunt voor de voedingsbodem zorgen. Meer niet. Hopen dat het op een dag ontkiemt. Misschien. Ik heb het hier niet over het verlangen van de jeugd. Dat is bloesem. Het is de drive, de spontane levensvreugde, die in ons opwelt als het leven ons gunstig gezind is en we de wind in de rug hebben. Wat ik bedoel is het vreemde, onuitsprekelijke verlangen dat in mensen op kan vlammen als alle bloesem verwaaid is. Verlangen dat ik ervaar als een volkomen onverwachte vrucht die je niet meer voor mogelijk hield. Verlangen dat te maken heeft met wachten, vertrouwen, het uithouden en je geduldig door het leven zelf uit laten graven.

Psychologen en filosofen hebben tegenwoordig de mond vol over de mens als verlangend wezen. Niet de volheid zou ons levensgevoel domineren, maar de leegte, het tekort. Mens-zijn wordt omschreven als: staan in de leegte, steeds onderweg zijn. Het is een leven van verlangen, in het besef dat dit verlangen oneindig is. Zoals een liedje van Stef Bos zingt: *'Ik ben altijd onderweg. Ik leef onrustig en onzeker, tussen de liefde en de leegte.'* Het is een visie die haar wortels heeft in de psychoanalyse en die mij altijd aangesproken heeft, en nog. En toch heb ik lang gedacht dat alle verlangen in mij voorgoed 'dood' was.

Wat heb je nog te verwachten als je te horen krijgt dat je dagen geteld zijn en je helemaal af zult takelen? Op slag verloor alles zijn glans. Ik belandde in een gigantische depressie, en zag geen lichtpunt. Eigenlijk was ik dood, nog voor ik zou sterven. Toen gebeurde er iets eigenaardigs dat ik nog altijd niet kan bevatten. Iets in mij, dat ik niet kan benoemen, wilde de stilte in, ook al begreep ik niet waarom. Ik herinner mij dat nog goed. Ik stond in Leuven op mijn studentenkamertje door het raam te kijken, en ineens kwam dat in mij op. Het was een impuls en ik ben die gevolgd, ook al ging het tegen heel mijn gewone doen en tegen alles waar ik tot dan toe vertrouwd mee was, in. Iedereen verklaarde mij gek, maar niemand kon mij tegenhouden. Het was de periode dat ik naar de abdij van Westvleteren ging en daar Karin Lelyveld ontmoette van het Sint-Liobaklooster in Egmond-binnen. Ik zag mijn kans, en gooide haar mijn vreemde vraag voor de voeten. Ze stemde in. Twee maanden later vertrok ik, de stilte van een benedictinessenklooster in.

Ik zou liegen als ik zeg dat het gemakkelijk was. Nu kijk ik er dankbaar op terug. Toen was het echter een hele moeilijke en vooral pijnlijke stap. Het was verschrikkelijk. Ik was één brok ellende en vertwijfeling, en in de eerste maanden dat ik daar was, namen die ellende en vertwijfeling alleen maar toe. Vlijmscherp werd ik geconfronteerd met alles wat ik verloren had en op het punt stond te verliezen. Waar was ik aan begonnen? Hadden mijn ouders en vrienden niet gelijk dat het een waanzinnige onderneming was? Maar ik ben koppig van karakter. Ik volgde de officies van de zusters, bracht de tijd daartussen al worstelend door in de stilte van mijn kamer, ook al hield ik het amper uit. Af en toe had ik een gesprek met Karin.

Eén van de binnentuinen van het Sint-Lioba-klooster in Egmond-binnen

Tot op vandaag herinner ik mij hoe elk gesprek begon. Ik weet het nog goed omdat het mij choqueerde. 'Wat is je verlangen?' vroeg ze elke keer dat ik bij haar kwam. Ik begreep er niets van. Hoe kwam ze erbij? Hoe durfde ze? Alsof je nog iets te verlangen hebt als alles je ontnomen wordt! Maar het herhalen van die vraag bracht me, samen met het geworstel alleen met mezelf in de stilte, bij een verlangen waarvan ik het bestaan niet wist. Er kan veel kapot gemaakt worden in een mens. Zowat alles kan geschonden worden: je gezondheid, je zelfbeeld, je relaties, je dromen,... Maar er is iets dat niet kapot te krijgen is. Ergens in de diepte is er iets dat niet geschonden kan worden, door niets of niemand. Ik vind verlangen een mooi woord om dit te benoemen, en je kunt uiteindelijk niet meer zeggen naar wat je verlangt. Het is verlangen tout court. Het is oningevuld. Het is open, op alles en iedereen. Niet dat ik daar altijd bij kan. Het ligt voorbij alle weten, grijpen en streven. Soms is het er, meestal niet. Dan is het wachten en worstelen geblazen. Maar de ontdekking daarvan is werkzaam, tot op vandaag.

Er is een vers uit het Oude Testament, dat ik al jaren met me meedraag. Een zinnetje uit Hosea: *'Weldra lok Ik haar weer naar de woestijn, en spreek Ik tot haar hart.'* Wie die Ik ook is, het is iets onnoembaars, het mysterie van leven en dood. Maar ik vind dat prachtig gezegd. Het drukt iets uit van de pijnlijke ervaring die het leven soms is, van ergens een woestijn in gedreven te worden, maar dat het net ook daar is dat je aangesproken wordt, tot in het diepst van je hart. Ook al kun je niet uitleggen wat het precies is. Het is geen stemmetje dat je plots hoort. Maar er wordt dan iets geboren. Er gaat iets open dat niet zou kunnen opengaan als je niet de woestijn ingedreven werd.

Voor mij is juist daar, in dat onherbergzame, een hele nieuwe dimensie van het leven opengegaan, waarvan ik alleen maar kan wensen dat iedereen die ooit mag ontdekken. Het is een levengevende 'laag', dieper dan alles, ruimer en groter dan alles wat wij ons kunnen voorstellen. Het is de (on)grond van ons bestaan. Onzin blijft onzin, woestijn woestijn, maar het is dieper dan dat. Het sluit de onzin niet uit, maar *in*.

Een ex-gedetineerde drukte het prachtig uit. Ik doe af en toe mee aan gespreksgroepen in de gevangenis, met mensen van buiten en mensen van binnen. Die man kwam spreken voor iedereen die bij het project betrokken is. Hij vertelde over het leven in en na de gevangenis. Het was één relaas van ellende. Plots zei hij: 'Op de bodem van de oceaan leeft er een soort vissen die geen ogen hebben. Lelijke vissen, zonder ogen. Ze zijn verbannen naar een totale duisternis en een totale stilte.' En dan zei hij iets dat een diepe indruk op mij gemaakt heeft: *'Ze overleven door het onsterfelijke licht van de hoop...'* Die man moet, net als ik, zijn leven lang door een tunnel. Ogen en oriëntatiepunten heb je daar niet meer. Alles is donker. Niets van buitenaf kan je nog helpen. Je hebt alleen nog het verlangen van je eigen hart.

Gate, gate...

Bieke Vandekerckhove

19 juli 2008